

Zoë: Inclusiemarathon De Podcast. Hallo allemaal, welkom bij de eerste aflevering van Inclusiemarathon De Podcast. Wat is dit voor podcast? Wat gaan we doen in deze vijfde serie? Deze aflevering, de eerste aflevering, gaan we gewoon gezellig met elkaar terugblikken op één jaar inclusiemarathon. Maar waarom zouden mensen moeten gaan luisteren naar deze serie?

Kauthar: Nou, ik denk omdat wat we eigenlijk ook zeggen in ons boek. Diversiteit, inclusie, gelijkwaardigheid, het is nooit af. We zijn een reis begonnen of eigenlijk een deel van onze reis was ook dat boek. En het is heel mooi om te zien hoe het zich heeft ontwikkeld, hoe de community zich daaromheen heeft ontwikkeld. Ik vind het ook een mooi idee om dit thema wat verder op te pakken en hopelijk ook daarmee iets bij te dragen. En het is gewoon leuk. (lacht) We hebben gewoon nog een reden en een excuus om weer allemaal toffe mensen te spreken en het onderwerp weer op de kaart te zetten. Dus ik denk reden genoeg.

Zoë: Precies. Er komen zeker ook leuke, mooie gasten voorbij. Maar ja, zoals gezegd, vandaag zijn we met z'n tweeën. Dus laten we dan maar eerst met de meest scherpe vraag aller tijden beginnen. Kauthar, hoe is het met je?

Kauthar: Ja, die vraag. Ik weet het niet. Als we de hele podcast daarover gaan praten, dan kan dat ook, maar ik zal de mensen daar niet mee vermoeien. Ja goed, we hadden het even over dat we dus deze podcast in oktober gaan publiceren, maar het is nu natuurlijk nog augustus en we zitten midden in de zomer, het is een langzame transitie van vakantie naar - langzaam (lacht) - in mijn geval een vrij abrupte transitie van vakantie naar werk.

Zoë: Ja, jij komt uit een spoeddebat, toch?

Kauthar: Ja precies, maar zo gaat dat. Er gebeurt veel. Ik probeer daar op een fijne manier mee om te gaan. Op sommige momenten lukt dat beter dan op andere momenten. En wat mij ondertussen drijft, is dus wel nog steeds werken aan die gelijkwaardigheid en inclusie in de samenleving. Het is mooi hoe dat kan via mijn werk en ook via dit boek. Dus het gaat, ça va! Dat zeggen ze in het Frans heel mooi, gewoon ça va.

Zoë: ça va, ja precies. Een jaar geleden als dit wordt uitgezonden kwam De inclusiemarathon natuurlijk uit. Ik ben wel benieuwd naar: wat heeft dat boek voor jou betekend en dat het overall ging landen? We hebben er natuurlijk lang aan gewerkt.

Kauthar: Ja. Nou, voor mij was het - en dat voel ik echt nog steeds - de gesprekken die we hebben gevoerd met al die professionals. Mensen die dag in dag uit gewoon keihard werken aan dit thema omdat ze daarin geloven en ook niet altijd zichtbaar zijn. We hebben heel veel mensen gesproken die achter de schermen werken. En wat mij destijds heel erg raakte, dus ook in het interview proces en het schrijven, was voelen en merken hoeveel mensen keihard werken voor een mooiere, eerlijkere, gelijkwaardigere samenleving, en die energie die neem ik nog steeds mee. Dus het is aan de ene kant heel gevoelsmatig en aan de andere kant heb ik

het gevoel dat we iets hebben bijgedragen. Dat ik denk van: oké, we hebben wel iets geschreven wat ergens op slaat, waar mensen ook iets aan hebben en daar word ik blij van, want het is fijn om iets te doen wat ook betekenis heeft. En veel meer: het is gewoon absurd om een boek te hebben geschreven. Iedere keer dat ik een boek zie met mijn naam erop denk ik: oh, dat is wel bijzonder, even kort samengevat. Hoe is dat voor jou? Voor jou was het niet je eerste boek natuurlijk.

Zoë: Nee, maar mijn boeken hebben qua onderwerp natuurlijk met elkaar te maken. Dat staat buiten kijf. Het eerste boek 'Heb je een boze moslim voor mij?' ging natuurlijk echt over media. Dat was echt voor een deel een ander proces, ook hoe het ontvangen werd, maar daar zullen het straks wel over hebben. Doordat jij natuurlijk heel belangrijk werk als volksvertegenwoordiger bent gaan doen, konden we wat minder vaak samen de boer op. We hadden vooraf heel wat uitgedacht over hoe we met inclusiemarathonmokken, scheurkalenders en weet ik veel wat allemaal, naar de burger toe zouden gaan. Maar ik ben natuurlijk wel veel op pad gegaan, dus dat was ook wel bijzonder om heel erg, laten we zeggen heel concreet te zien van wat gebeurt er nou als er zo'n boek uitkomt en als mensen je vragen om daarover te komen vertellen of workshops te doen. Dat is wel een heel bijzonder vervolg op die reis geweest van het boek. Heel wisselend ook. Er zit natuurlijk nog steeds weerstand omheen. Dat maak je ook mee. Marten Bos, een van onze geïnterviewden, heeft eens genoemd dat je een projectiescherm bent. Er komt veel op je af.

Kauthar: En je moet het ook altijd maar even weten of zo. Ook in de gesprekken die ik soms voer over het boek: "Oh, ik heb deze casus. Wat moet ik doen?" Lees het boek, want daarin hebben allemaal slimme mensen, verstandige dingen gezegd. Ik denk ook: ja, we hebben keihard gewerkt en ik durf wel te zeggen dat we iets weten, maar er is geen magische formule. Ik merk wel dat het boek ook nog iets is dat soms nodig is om te blijven vertellen van: hé, er zit ook gewoon werk in wat gedaan moet worden door mensen die het belangrijk vinden, dus het helpt, maar het is geen pasklaar antwoord.

Zoë: En er wel natuurlijk verstand van hebben. Nee, maar dat heb ik ook gemerkt. Dat is natuurlijk ook van er komt een nieuw boek uit en dan denken mensen: oh, daar staat dan het antwoord in, weet je wel.

Kauthar: Misschien niet slim om dit te zeggen, nu zijn we al de mensen die ons boek kopen met het idee "yes! Halleluja!" aan het teleurstellen. Ik weet niet of we marketingtechnisch nu iets mis doen. (lacht)

Zoë: Nee... maar ja, dat is misschien ook niet ons sterkste punt. We zijn wel eerlijk.

Kauthar: We zijn wel eerlijk, inderdaad. Ik denk dat mensen dat ook waarderen, maar dat zijn onze geïnterviewden ook, weet je. Dat vind ik er ook gewoon heel fair aan. Het is bijzonder om te merken wat zo'n boek doet, vooral de steun die mensen eraan hebben, maar misschien moeten we gewoon naar de reacties op ons boek gaan. Het is bijzonder dat ik nog altijd vaak

berichten ontvang van mensen die bijvoorbeeld zelf diversiteitsprofessional zijn of in een organisatie werken waar ze ambassadeurs zijn of zich niet altijd op hun plek voelen, dat ze enorm veel steun hebben aan ons boek. Ik denk dat ik dat een van de meest mooie reacties vind. Ik hoor ook van geïnterviewden dat ze dit type reacties krijgen. Het is geen officiële reactie, maar wat wel fijn is om te merken, is dat het een onderdeel heeft kunnen zijn van een wat sterkere communityvorming. Dat is natuurlijk al die mensen die we hebben geïnterviewd, maar die zitten natuurlijk ook weer in allerlei communities en dat is natuurlijk ook weer een kleine druppel, maar daar geloof ik heel sterk in; dat het ook een gezamenlijk proces is.

Het is nu midden zomer en ik vind het heel leuk om te zien dat mensen dan op social media foto's posten waarin ze het boek aan het lezen zijn. Ik heb wat foto's gezien van mensen op het strand, dat vind ik heel tof. Ik zie dat het een hele persoonlijke zoektocht voor sommige mensen is, maar ik heb ook foto's gezien. Ik word heel blij van die foto's en dat mensen ons taggen trouwens, dan denk ik: oh wauw, iemand is ons boek aan het lezen. Maar ik heb dus ook foto's gezien van mensen die dan in een meer formele setting met het boek zitten, ergens in een zaaltje of in een workshop of zo. Ik vind het ook heel bijzonder dat ik het gevoel heb dat het zich op verschillende plekken aan het plaatsen is en dat iedereen zich daar op een hele persoonlijke of zakelijke manier toe kan verhouden. Dat is bijzonder en mooi, want je hoopt natuurlijk als je zoiets schrijft dat het landt en om te zien dat het gebeurt, is wel hartverwarmend.

Zoë: En we gaan even naar het moment zelf terug. Het is 5 oktober 2021. Nou, volgens mij was er papiertekort. Weet je dat nog?

Kauthar: Ja. (lacht) Er was ook stress. Maar door Corona was er dus papiertekort en leveringsspanning. En wij wilden natuurlijk per se op 5 oktober publiceren. Dat is wel een beetje het marketingstukje, dat we hebben gedaan. (lacht) Wat is er op die dag?

Zoë: Diversity Day!

Kauthar: De boekpresentatie was wel heel mooi. Ik moest echt huilen. We hebben ook gehuild aan het einde toen iedereen weg was. We hebben er natuurlijk heel lang aan gewerkt en mensen gesproken en onszelf in een huisje opgesloten met z'n tweetjes om te gaan schrijven, het was gewoon veel werk. En dan kom je zo samen op zo'n boekpresentatie en zie je weer alle mensen bij elkaar die hebt gesproken, maar ook mensen die het boek, ons en het proces een warm hart toedragen. Dat ik denk: oh, dit is magisch gewoon. Het komt heel even samen. Het wordt heel even zichtbaar hoeveel moois er in het dagelijkse leven gebeurt, soms met bloed, zweet en tranen ook wel. Het was gewoon een momentje om te vieren. Dit werk is vaak heel zwaar; het is moeilijk en niet altijd leuk, maar het sterkt me ook heel erg om te zien dat we er voor elkaar kunnen zijn en het leuk kunnen hebben, want dat is ook belangrijk. De boekpresentatie was ook die week?

Zoë: Ja, het was wel die week, het was een paar dagen erna.

Kauthar: Ja, want we moesten gewoon ook werken.

Zoë: Precies. En we hadden heel bewust ook geen programma rondom het boek. Dat had ik natuurlijk bij mijn eerste boek wel, wat ook toen functioneel was. Ik bedoel, het was een boek voor media, dus we hebben toen een talkshow georganiseerd. Maar ik vond het overigens ook heel erg stressvol. Daar kijk ik nu wel anders op terug. Ik sta er helemaal achter dat we dat toen hebben gedaan, maar dat heeft echt heel veel energie gevraagd.

Kauthar: Ik was erbij destijds en het is ook wel zo dat je op dat moment eigenlijk nog aan het werk bent. Er gebeurde heel veel en je moet een programma draaien. Ik vond het heel interessant, het was ook gewoon goed. En wat ik wel fijn vond aan onze opzet, want we hebben inderdaad nagedacht en toen bedachten we ons: we willen gewoon een fijne situatie hebben. We moeten gewoon het boek vieren.

Zoë: Precies. En wat je ook altijd merkt is dat mensen behoefte hebben aan met elkaar praten, met elkaar in gesprek gaan en dat is natuurlijk ook wat heel vaak mist in veel organisaties, zijn die ruimtes waar je even de gelegenheid hebt om er te zijn en de dingen te bespreken die we vaak te veel gedoe vinden of te lastig of geen tijd, want het 'echte' werk moet nou eenmaal gebeuren. Weet je wat me nu ineens te binnen schiet? We hadden allerlei vragen gemaakt die mensen aan elkaar konden stellen, die liggen bij mij nog in een plastic zakje.

Kauthar: Oh, die heb jij nog! Heb je die bij de hand? Oh, weet je wat we moeten doen? We houden die vragen voor de volgende aflevering, dat is misschien leuk.

Zoë: Nu weet ik weer wat we hadden gedaan. We hadden potten gemaakt met: vind je dit een ongemakkelijke vraag, een ongepaste vraag of een leuke vraag? En het was ook een beetje als een ijsbreker voor mensen om elkaar te leren kennen. Als je elkaar of misschien nog geen mensen kende. Ik heb dus wel nog aparte zakjes met waar werd gezegd van: dit vind ik een ongemakkelijke vraag, dit vind ik een ongepaste vraag en zo. Ik had die week ook, want jij zat natuurlijk al een half jaar in de kamer toen, maar ik had ongeveer bijna elke dag ook een lezing ergens. En dat was natuurlijk ook spannend en ik stelde mezelf ook de vraag: wat moet ik uit het boek gaan overbrengen? Dat is ook een zoektocht. Maar ook hoe gaat er gereageerd worden op sociale media? Dat was natuurlijk ook nog een heel proces, van welke media willen er eventueel aandacht aan besteden? Wat ik uiteindelijk heel interessant vond, is dat qua institutionele media alleen De Correspondent geïnteresseerd was. Verder waar het allemaal vakbladen waar we overigens blij mee waren, maar dat vond ik wel wonderlijk. Want bij 'Heb je een boze moslim voor mij?' - dat was ook wel te verwachten want dat ging over media - toen stonden braaf al die institutionele media in de rij. Dan konden ze dat vinkje ook weer even aanvinken van 'we hebben er in ieder geval aandacht aan besteed'. Maar nu bleef het echt angstvallig stil?

Kauthar: Ja, hoe komt dat denk je?

Zoë: Dat is natuurlijk gissen. Op zich hadden wij het zelf natuurlijk ook al wel bedacht dat het deels met drukte te maken had, vanuit jouw kant natuurlijk. En ook omdat jij natuurlijk politica bent, dus daar zitten ook wat dingen omheen. Maar bij mij had het er ook mee te maken dat ik de overmatige media-aandacht voor 'Heb je een boze moslim voor mij?' ingewikkeld en

vermoeiend vond. Annebregt en ik hebben toen enorm moeten gaan zitten wroeten in veel stukken.

Kauthar: Voor de mensen die het vorige boek niet kennen: Annebregt was de co-auteur.

Zoë: Oh ja, heel goed. Maar dus dat vond ik echt een heel slopend proces moet ik zeggen. En nu vond ik dat in al die vakbladen de interviews overwegend heel goed zijn gegaan. Daar moet ik wel eerlijk over zijn. Nou, die institutionele, ik denk dat als er twee of drie dingen waren gekomen, dan hadden we dat best graag gedaan. Maar gelukkig kwam Lex Bohlmeijer, dat vond ik wel een heel mooi gesprek.

Kauthar: Ja, het was echt een mooi gesprek.

Zoë: Ja, dat was tof om te doen. Maar ik denk dat het spannend was voor andere media. Jij zat toen natuurlijk ook nog niet zo lang in de Kamer. Dat is voor journalisten ook altijd een dingetje. Een politicus die een boek schrijft hoeft niet per se spannend te zijn, maar als dat boek niet gaat over zijn of haar eigen ego, dan is het al heel ingewikkeld. Dat zat ik ook nog denken, maar ik weet niet hoe jij dat ziet?

Kauthar: Ja, ik vind het ook een beetje lastig in te schatten waar het mee te maken heeft, want het kan ook te maken hebben met wat op dat moment hot topic is of zo. Nou ja, goed, ons boek gaat dus over inclusie, gelijkwaardigheid en diversiteit op de werkvloer, maar we hebben dat ook heel expliciet verbonden aan ontwikkelingen in de samenleving. Dus het gaat ook heel erg over hoe verhouden we ons tot elkaar, maar ook op een bepaalde manier over de media. Welke verhalen worden wel gehoord, welke niet? En dan vind ik ons boek daarin misschien ook wel een soort casus op die manier. Dat je denkt van: oh ja, over sommige dingen wordt meer gesproken over andere. En dat ik politica ben, dat het heeft daar misschien ook mee te maken, maar ik vind het lastig om te zeggen op welke manier dan precies of zo.

Zoë: Misschien een en-en. Ik denk dat je dat mooi beschrijft en dat het ook nog steeds wel een spannend onderwerp is voor sommige media. Wat ik wel heb gemerkt is dat meer individuele journalisten, die vaak als freelancer werken, mij benaderden als expert, ook op basis van dit boek. Maar dat was al daarvoor ook al wel. Het is natuurlijk goed om aandacht te hebben voor het boek zelf en voor het verhaal dat wij belangrijk vinden. Maar je ziet dat het toch wel op plekken komt, dus dat je het ook niet nodig hebt.

Kauthar: Ja, het vindt z'n eigen weg en dat is gewoon heel mooi. En tegelijkertijd als het gaat over de onderwerpen die aan bod komen, denk ik ook weer dat het zoveel raakt aan levens van heel veel mensen op verschillende manieren. Dus niet alleen op de werkvloer, maar ook daarbuiten. Hoe meer aandacht, hoe beter eigenlijk. Omdat het gewoon aan heel veel thema's raakt waarmee ik ook gewoon in mijn dagelijkse werk te maken heb. Uiteindelijk gaat het ook over: hoe gaan we met elkaar om in de samenleving en gaat dat op een gelijkwaardige manier? En we kunnen veel leren van hoe dat op de werkvloer gaat en de lessen die onze diversiteitsprofessionals daarover vertellen. Dus ik zou ook zeker uitnodigen om het boek te lezen, niet alleen als je er direct mee te maken hebt, maar ook gewoon als je misschien voor

het eerst kennis wil maken met die wereld. Want we hebben wel geprobeerd om het toegankelijk te maken, toch?

Zoë: Nou, zeker weten.

Kauthar: We hebben echt wel ons best gedaan om het aan de ene kant inhoudelijk te maken, dat ook interessant is voor degenen die al meer weten en anderen die iets meer willen weten. We hadden zelfs iemand die gedachten. Als manager X dit leest en die heeft nog nooit hier iets van gehoord, maar die vind het wel leuk en interessant en belangrijk, dan moet die niet afhaken na de derde zin met een moeilijk woord. We gebruiken wel moeilijke woorden, maar we leggen het uit. (lacht) We hebben dus gezocht naar een manier om dat toegankelijk te maken, maar wel inhoudelijk.

Zoë: Dat is ook eigenlijk hoe ik vaak lezingen begin. Het gaat over iedereen. Het gaat dus ook over jou, luisteraar, wie je ook bent. Onze luisteraars weten dat waarschijnlijk al, maar je weet nooit waar dit terecht komt. Dat vind ik een hele belangrijke, want dat is wat ik zelf al jaren hiervoor ervaar, maar dus ook nu weer opnieuw heel sterk soms zag, is dat mensen toch dachten: Zoë, komt dan een verhaal vertellen en dan gaat ze vertellen, om het even heel erg plat te slaan, hoe we een aantal biculturele mensen/vrouwen kunnen krijgen op bepaalde posities of kunnen aannemen. Zij denken dat het daarover gaat en daar gaat het dus zeker niet alleen over. Ik krijg ook regelmatig de vraag: kan je iets over diversiteit en inclusie vertellen? Euh, welk "iets" bedoel je precies? Dan zeg ik: nee, dit kan ik niet. Ik kan het wel over macht en gelijkwaardigheid hebben en ik probeer in de dingen die ik uitkies om te vertellen vanuit het boek. De citaten die ik uitkies van onze geïnterviewden gaan ook vaak over inclusie. Dus wat zorgt er dan voor dat je in een interactie gelijkwaardig kan zijn met elkaar, ook als leidinggevende? Hoe kan je op een manier met elkaar of je team ook leiden en gelijkwaardig met elkaar zijn als team? Dus een van de dingen die ik bijvoorbeeld vaak zeg is: heb je jezelf wel eens getimed? Hoe lang ben jij aan het woord in een vergadering?

Kauthar: Ja, maar het zit ook in dingen zoals: wie krijgen hoeveel betaald? En we noemen nu heel goede dingen, die staan ook in ons boek op een bepaalde manier best wel concreet omschreven, maar de basis is wel - wat we ook zeggen - kijk naar jezelf in de spiegel. Het gaat ook over persoonlijk gedrag en we weten ook uit onderzoek dat bepaalde menselijke gedragingen aan bod komen, bijvoorbeeld bij selectieprocessen. Dus het is aan de ene kant praktisch, maar het gaat ook over: durf jezelf in de spiegel te kijken, ook als het lelijk is. Ik heb ook superveel geleerd en ik denk dat dat een hele gezonde houding is. Ervan uitgaan dat je gewoon zelf niet alles weet, maar wel de ruimte probeert te nemen om te leren en daarin kwetsbaar te zijn dus ook als leidinggevende af en toe een stapje opzij te doen. Laat gewoon even iemand anders aan het woord en niet alleen de verantwoordelijkheid neerleggen bij de mensen waarvan je het vermoeden hebt dat ze daarmee te maken hebben, van: oh nee, we zijn gelijkwaardig, want ik krijg nooit klachten of zo, weet je wel. En dat zeggen we ook in ons boek of tenminste dat zeggen onze geïnterviewden heel slim in ons boek. En wij mochten het opschrijven. (lacht)

Zoë: Ja, precies. Wij mochten het verbinden allemaal en samenvatten. Ik denk dat ik dat trouwens ook wel een van de mooiste dingen vind aan dit boek is dat, een deel van onze geïnterviewden kende ik natuurlijk al, een deel kende ik van naam, je dat soort gesprekken hebt mogen voeren. Het waren lange gesprekken die we met veel van hen hebben gehad, de tijd die ze hebben genomen en ook hoe leerzaam dat was om van hen te horen hoe zij dit heel praktisch aanpakken.

Kauthar: Ja en ik ben echt nog steeds gewoon enorm dankbaar dat al die geïnterviewden gewoon ruimte hebben vrijgemaakt in hun agenda's en in hun hoofd. Want je moet ook best wel persoonlijke dingen vertellen. Het gaat ook over hoe je je als mens verhoudt tot instituties, over hoe je je als mens verhoudt tot een bepaalde collega bij de koffieautomaat. Het gaat ook over machtsposities, wat jij ook eerder hebt genoemd. Wordt er wel naar je geluisterd als je iets zegt? Of vinden mensen dat je gewoon aan het klagen bent? Hoe zorg je ervoor dat jouw functie legitimiteit krijgt en niet gewoon is om af te vinken in het personeelsbestand? Ik vond het heel mooi dat al onze geïnterviewden ook daarin kwetsbaar durfden te zijn en daarmee heel sterk, vind ik. Wat ik nog heel leuk vind, ze waren ook of ze zijn ook heel verschillend en ik leer nog steeds van ze. Ik volg ze via Instagram, op social media en omdat het ook heel verschillende invalshoeken zijn, blijft het gewoon interessant. Dus echt nog steeds heel veel waardering en dankbaarheid voor iedereen die heeft meegedaan. We hebben samen denk ik echt wel iets moois neergezet.

Zoë: Ik merk dat het mij ook weer raakt wat jij noemt over "dit werk kan je niet doen zonder je eigen lichaam daar in mee te nemen". Want dat is eigenlijk ook waar het werk voor deel over gaat. Wat betekent jouw lichaam in een ruimte en hoe wordt er met jouw lichaam omgegaan? En dat betekent dus ook dat je wordt gedwongen om naar jezelf te kijken. Dat zie je ook aan al onze geïnterviewden en dat beschrijven we ook geloof ik in het hoofdstuk over de diversiteitsprofessional, als het over zelfreflectie gaat, dan wordt je behoorlijk geconfronteerd. Je ziet ook dat mensen best wel in sync zijn met hun eigen levensverhaal. Je moet alles echt doorleven om het ook weer te kunnen inzetten. Wat ik keer op keer zie is het afbreukrisico bij onze geïnterviewden en andere mensen die dit type werk doen en die ik ook vaak spreek en tegenkom, ook op de verschillende plekken waar ik kom. En daar moeten we misschien ook eerlijk over zijn dat een aantal mensen, gelukkig zijn ze allemaal weer terug, ook van onze geïnterviewden, burn-outs hebben gehad, ook recentelijk. Dat zie ik ook op andere plekken en dat is wel iets waar ik later ook, wie weet misschien nog een keer in een nieuwe versie over een paar jaar, het over wil hebben, de veiligheid, daar zeggen ze natuurlijk wel iets over, maar ook wat je nodig hebt, de emotional labour die je doet en je positie in de organisatie. Maar wat het ook doet met jou als mens, met hoe er naar je gekeken wordt. Natuurlijk maak je prachtige dingen mee, maar laten we eerlijk zijn, je bent ook met echt hele nare uitwassen van menselijk gedrag bezig. Dat vraagt ook van een organisatie dat je dat ziet en dat je ook zo'n veilig mogelijke structuur om mensen heen bouwt. En ik zie daar wel mooie dingen van op sommige plekken waar ik kom, dat het wel gezien wordt, maar dat staat nog heel erg in de kinderschoenen.

Kauthar: Ja, en Sara Ahmed, dat is een van de wetenschappers die we ook in ons boek citeren, zij zegt het ook mooi, ook haar boek is trouwens een aanrader. "Het gaat ook over muren waar je constant tegenop aan het duwen en trekken bent. Dus het gaat aan de ene kant om die sociale omgeving, veiligheid daarin, en de ruimte om emotioneel te helen ook wel, dat dat wordt gezien en trouwens wordt erkend dat dat ook werk is. Gewoon je begeven in een ruimte die niet voor jou is gemaakt en hier spreek ik misschien uit enige eigen ervaring, maar op plekken komen waar heel lang de structuur niet is ingericht op iedereen, dat dat niet voor iedereen een gelijkwaardig ruimte is, alleen al daarin bewegen, dat kost superveel energie. Dus ook de erkenning wat werk dat voor zo iemand betekent en dat het iets anders is dan bijvoorbeeld voor iemand die niet specifiek met dit thema bezig is.

Zoë: En wat meer tot de norm hoort. Ik gooi gelijk even een kijktip in het gesprek. Die is van Jeftha Pattikawa.

Kauthar: Hij komt ook voor in het boek.

Zoë: Ja precies, een van onze geïnterviewden en ook D&I'er bij het Nationaal Archief. Hij heeft veel aan die vierdelige documentaire meegemaakt The Reference Man en die laat ook, vind ik op verschillende plekken heel erg zien hoe onze volledige maatschappij, ook werkruimtes, overall is ingericht op de witte man van ongeveer 1 meter 72 centimeter, geloof ik.

Kauthar: Ja, ook gewoon letterlijk. Daar hebben we het ook in ons boek over, over hoe gebouwen en zo worden ingericht, hoe mensen bewegen binnen ruimtes. Oh, en dan nog een tip! We hebben een documentaire tip en dan een boekentip: Space Invaders. Het gaat ook over wat er gebeurt op het moment dat mensen ruimtes betreden die van oudsher voor een specifieke groep zijn gemaakt. Dat staat trouwens ook in ons boek, want we geven allemaal tips en zo. Maar wat moeten mensen doen, Zoë?

Zoë: De inclusiemarathon lezen zsm (zo snel mogelijk)!

Kauthar: Ja, maar op welke bladzijde?

Zoë: (lacht) Oh, sorry, Kauthar en luisteraar, ik was aan het multitasken, want ik probeerde namelijk ook als bruggetje naar het volgende moment een bepaalde dag op te zoeken, want ik had het in mijn gedachten. Maar dit mooie bruggetje komt straks. Wat dan ga ik eerst nog zeggen: lieve mensen die mij mailen met sprekersverzoeken. Ik vind het allemaal fantastisch. Ik kan helaas niet altijd. En dan vragen jullie vaak: Ken je nog iemand? En dan zeg ik altijd: pak even ons boek erbij en kijk eventjes naar het hoofdstukje biografieën en dan zie je allemaal fantastische geïnterviewden, waarvan ik weet dat ze het ook druk hebben en al heel vaak gevraagd worden, maar toch, lees het door en dan zit er ongetwijfeld een mooi iemand voor je bij.

Kauthar: Ja, dikke shoutout trouwens, want dat was dus heel veel werk die paar bladzijdes. En Elodie heeft ons heel erg geholpen. De lezer ziet gewoon een paar bladzijden op alfabetische volgorde, maar let's be real dat was echt een moeilijke taak. Gewoon alles op een rij zetten, al die biografieën ophalen, dubbel checken bij onze geïnterviewden en zo.

Zoë: Nou ja, en zo waren er nog wel heel veel meer dingen rondom het boek waarin we inderdaad waanzinnige hulp hebben gehad van onze research assistent Elodie Kona. Elodie Kona, onthoud die naam.

Kauthar: (lacht) Nou, maar ook wel om aan te geven dat het bij zo'n boek niet alleen gaat om de mensen die uiteindelijk op de voorkant staan. Het zijn altijd grote groepen en iedereen draagt een stukje bij. Een deel van hen daarvan leren we kennen en een deel niet. Ik vind het belangrijk dat we leren begrijpen dat er gewoon veel mensen iets bijdragen en dat we daar ook bij stil moeten staan.

Zoë: Dan komt nu mijn bruggetje, wat ik niet zo goed heb voorbereid. (lacht)\$

Kauthar: Die is vast wat soepeler dan mijn bruggetje! (lacht)

Zoë: Oké, het is 21 april 2022.

Kauthar: Oh, ja oké ik weet het!

Zoë: Kauthar Bouchallikht moet na een lange dag in de Tweede Kamer naar de Rode Hoed. Was het in de Rode Hoed?

Kauthar: (lacht) Geeft niet.

Zoë: Zoë Papaikonomou was voor een werkreis in Turkije.

Kauthar: Oh, jij was gewoon de dag ervoor net terug.

Zoë: Ik was de dag zelf terug.

Kauthar: Oh, de dag zelf. Oh my gosh, het was Ramadan ook nog. Ik had de hele dag niet gegeten.

Zoë: En het was Ramadan. Ja, nou waar hebben we het over? Dat zou een leuke vraag zijn. We bespreken het de volgende keer. Nee, hoor.

Kauthar: Dit klinkt niet als het begin van iets goeds.

Zoë: De luisteraar die ons boek en onze reis heeft gevolgd weet natuurlijk waar we het over hebben. Managementboek van het Jaar! Dat was die avond. Hoe was die avond voor jou?

Kauthar: Ja! En ik kwam dus inderdaad uit Den Haag. Weet je wat het grappige was? Het had dus best gekund dat ik die dag gewoon een debat had gehad, dus ik was gewoon heel blij dat ik erbij kon zijn. En jij kwam uit Turkije. Dus het was mooi dat we erbij konden zijn.

Zoë: Los van dat je op een heel apart moment nog moest eten, herinner ik me. En een paar geïnterviewden waren nog gekomen als support.

Kauthar: Ja, dat was leuk. Er waren gewoon een paar geïnterviewden meegekomen. Maar even een beetje context, we waren genomineerd voor Managementboek van het Jaar. Eerst zaten we in de longlist, dat wisten we want daar hadden we mails over gekregen, dan in de shortlist, superspannend! Dat was dus de dag van de bekendmaking. En wij staan daar tussen allemaal managers. Dat was interessant en het was ook heel leuk om deze beroepsgroep zo te leren kennen en we stonden daar dus ook met onze geïnterviewden. Ik wist niet zo goed wat ik moest verwachten moet ik zeggen. Het was ook Ramadan dus ik deed niet mee met de sociale eetdingen, dus ik wist ook een beetje wat de vibe was. Maar het was vooral heel spannend en heel bijzonder om daar te zijn. Toen kwam jij en dan was het gewoon afwachten, met spanning.

Zoë: Dacht jij dat we zouden winnen? Die vraag krijg ik namelijk de hele tijd.

Kauthar: Ik hoopte het.

Zoë: Los van dat we natuurlijk moesten winnen.

Kauthar: Ik hoopte het wel oprecht, want ik merkte dat ik het toch wel tof zou vinden, terwijl ik niet altijd zo van de externe erkenning per se ben. Maar hierbij dacht ik: oh, dit zou wel mooi zijn, juist omdat het dan ook op meer plekken kan komen. Maar nee, ik denk het niet en dat raakt ook aan wat we bespraken over media-aandacht. Ik hoopte dat we zouden winnen, maar ik wist niet of...

Zoë: Of ze het zouden aandurven. Bedoel je dat?

Kauthar: Ja, maar ook of het zou landen. Ik vond het wel spannend omdat ik die managers beroepsgroep niet zo goed ken of zeg maar dat deel van het werkveld. Ik hoopte dus dat het maar kon landen, maar ik had wel mijn twijfels daarbij, dus dat was extra bijzonder dat ik hoorde dat het zo positief is ontvangen en ook dus heel erg herkenbaar was. Niet per se herkenbaar maar gewoon ook heel erg raakte aan de werkwereld en leefwereld van mensen die dus in leidinggevende functies zitten, want een deel van ons boek is ook daaraan gericht natuurlijk. Het is fijn om te merken dat dat ook op een bepaalde manier aansluiting vindt. En het is gewoon een hele mooie erkenning. Het is gewoon heel spannend dat je Managementboek van het Jaar wordt.

Zoë: Nou, ik moet ook wel zeggen... en de jury heeft het tegendeel bewezen, maar ik dacht: er waren natuurlijk nog vier andere hele goede genomineerden, maar je ziet namelijk vaker gebeuren, dat het dan wel als prettig wordt ervaren als er een iets van tussen aanhalingstekens "meer diversiteit" op die lijst is, op zo'n shortlist. Dat dat dan wel prettig wordt gevonden, maar dat ze het te spannend vinden om een boek als de onze te laten winnen. Ik had oprecht gedacht dat we daar als Nederland nog niet aan toe waren, ook als land. Gelukkig is dat daarvan het tegendeel bewezen. Daar ben ik wel echt heel blij mee.

Kauthar: Dat is voor mij dus ook heel leerzaam, want volgens mij heb ik het tegen jou verteld, dat ik dacht van: oh ja, ik ging hier naar binnen met het gevoel van: kan ons boek wel landen in zo'n context? En toen dacht ik later: oh, dat was eigenlijk een vooroordeel, want ik dacht dat ik wel met dat gevoel een beetje rondliep. Ik voelde me een beetje een party crasher.

Zoë: Ja, terwijl je was gewoon aan de koningin of we waren de koninginnen.

Kauthar: Maar ik besepte later dat dat ook op een bepaalde manier een vooroordeel is geweest. Dus voor mij was dat ook een hele grote les. Ik leer gewoon elke dag heel veel. Daarom was het voor mij ook mooi dat ik een kant van me leerde kennen die toch een beetje vooroordelen daarin had meegenomen. En nou ja, het was mooi, was oprecht mooi, en het was superfijn dat onze geïnterviewde mee waren. Klein feestje.

Zoë: Maar natuurlijk los van alle liefde die we kregen van de geïnterviewden die hier natuurlijk ook heel blij mee waren, vond ik het ook mooi om te zien dat er heel veel mensen waren die al heel lang hiermee bezig zijn het ook als een eigen erkenning voelden. Dat eindelijk dit werk ook wordt gezien en de moeite wordt gezien die al heel veel mensen hier jaren insteken dus dat vind ik echt een bonus. Een interessant ander ding, maar dan moeten we door want we willen kijken of we deze podcast net zo lang als een marathon kunnen houden. Dus we hebben nog ongeveer 7 minuten. Wat ik zelf interessant vond, is ook wat zo'n titel doet, Managementboek van het Jaar. Wie er dan ineens op de lijn komen, dat geeft ook weer een bepaalde macht.

Kauthar: Daar gaat trouwens ook ons boek over: kennis is macht. Welke soort kennis wordt wel erkend en welke niet? En op het moment dat je een stempel krijgt, letterlijk, want we hebben nu uitgaves waar het op staat, dan wordt het inderdaad ineens in bepaalde groepen soort van legitiem om het serieus te nemen, dus dat is ook boeiend.

Zoë: En ik merk het natuurlijk ook heel erg omdat ik wat meer het spreken en de dingen rondom het boek doe, is hoe soms mensen toch op een bepaalde manier meer tegen je op gaan kijken. Wat ik interessant vind, is ook welke nieuwe type mensen erbij op de lijn komen die je eerst niet zagen staan.

Kauthar: Welke soort mensen zijn dat dan?

Zoë: Wat ik zelf voorbeeld interessant vond, was dat zoiets als BNR Nieuwsradio, waarvan je zou zeggen daar was dit boek toch wel überhaupt interessant voor geweest, ook toen het net uitkwam, daar hadden we nooit wat van gehoord. Toen we Managementboek van het Jaar werden, stonden zij in drievoud op de lijn. Ik heb toen overal zitten shinen, of tenminste voor het boek, maar dat soort dingen vind ik dus interessant. Of laat ik het maar gewoon even wat meer 'posh' instituten noemen die dan toch ineens op de op de lijn komen, maar ook met hoe ik werd aangekondigd. En ik vertel zelf pas dat we Managementboek van het Jaar zijn geworden als ik bij het onderdeel macht kom en dan zeg ik ook altijd: neem jij mijn verhaal nu serieuzer omdat ik Managementboek van het Jaar zeg. Dat vind ik ook weer heel interessant en daar denk ik nu ook veel over na: hoe kan ik dit kleine beetje nieuwe macht en status wat je krijgt door zo'n titel, hoe kan je dat ook weer inzetten? Want dat is uiteindelijk waar waar wij natuurlijk in geloven en

wat Farzin Farzad heel goed zegt in het boek: hoe kan je weer ruimte delen die je krijgt, in dit geval door een bepaalde status. Wat kan je daar met die macht doen? Ik ben ook wel nieuwsgierig van als je het hebt over het onderwerp waar wij mee bezig zijn, hoe ben jij daar nu op dit moment het meest mee bezig? Waar denk jij het meeste over na nu of word je mee geconfronteerd?

Kauthar: Nou, het is onderdeel van mijn leven. Diversiteit, inclusie, gelijkwaardigheid of het gebrek daaraan zijn eigenlijk overal. En ik noemde net ook al het boek Space Invaders. Ik liep gisteren weer rond in de Tweede Kamer en dan kijk ik om me heen en dan denk ik: oh ja, we zijn er nog niet. Dus al ben ik die hele dag met de klimaatcrisis bezig, de omgeving waarin ik mij bevind, maar ook als ik bepaalde partijen bepaalde zaken hoor ze zeggen en ook hoe er met asiel op dit wordt omgegaan. Ik zie het overal. Dus ik merk dat dit thema speelt op alle vlakken in de samenleving. En in dit geval is het ook direct mijn werk op een bepaalde manier. Maar ik denk dat als wij zo om ons heen blijven kijken met deze waarden in ons achterhoofd, of je nou publiekelijk werkt of binnen een bedrijf, dat we hopelijk op die manier elk een beetje het verschil kunnen maken. Dus voor mij is dit boek ook een marathon, het gaat gewoon door en ik denk in alle verschillende contexten waarin we ons bevinden en wat je ook eerder in gesprek zei: dat geldt voor iedereen, ook voor iemand die er heel anders uitziet dan ik. Het is niet alleen mijn thema of jouw thema, maar we moeten dit samen doen. In die zin is het boek voor mij elke dag relevant, niet alleen het boek, maar gewoon de thema's bedoel ik dan, hè. Ik ben niet elke dag ons boek even aan het liefkozen of zo, maar het zijn wel thema's die onontkoombaar zijn voor heel veel mensen in deze samenleving. En ik zou willen dat ook de mensen voor wie het misschien niet onontkoombaar lijkt dat die daar wat actiever mee aan de slag gaan, omdat het uiteindelijk ook gaat, wat we ook in het boek zeggen, over Artikel 1 van de Grondwet.

Zoë: Nou, en als we over vijf jaar een soort heruitgave doen, moeten we het misschien ook wel de oneindige inclusiemarathon noemen.

Kauthar: Of een estafette, want het gaat ook heel erg over aan elkaar doorgeven en van elkaar opvangen en elkaar rust bieden.

Zoë: Zeker. Ik vind een estafette een hele mooi toevoeging, want het veronderstelt ook van: ik geef het stokje door. Iedereen moet het stokje ook doorgeven, maar ook samen. Ja, we gaan richting afsluiting en dat is met super special announcement. Ik weet niet waarom ik dit in het Engels moet zeggen. Mooie dingen die eraan komen. Kauth, begin jij met het luisterboek?

Kauthar: Ja, het luisterboek. Ik heb in de vakantie een luisterboek ingesproken, Zoë ook. Ons boek. Het was bloedheet in de studio, maar het was echt superbijzonder. Ik las al die dingen weer en ik voelde gewoon weer de aanwezigheid van onze geïnterviewden. En ik deed dus het dankwoord en ik moest gewoon bijna huilen, Zoë. Ik las het dankwoord en dacht: oh, dit voel ik nog steeds. Wat bijzonder dat we nu ook nog een luisterboek mogen maken en dat het boek zich nog steeds aan het ontwikkelen is, da's heel fijn. Ik weet nog niet precies wanneer het beschikbaar is, maar dat zullen jullie horen en dan hebben we nog iets tofs.

Zoë: Ja, er komt een leergang aan. Superspannend! Dat ga ik iets meer natuurlijk in nauw overleg met de mevrouw Bouchallikht trekken met een van onze geïnterviewden Ismahan Cürük samen met haar bedrijfspartner Abigail Koopmans. Die leergang gaat als het goed is starten in 2023 en daar hebben we natuurlijk al over gecommuniceerd tegen de tijd dat deze podcast uitkomt. Er zullen modules door verschillende geïnterviewden worden verzorgd, maar het is ook op de communityversterking gericht, maar dus gericht op mensen die of al diversiteitsprofessional zijn, het willen worden, ambassadeur zijn, of bijvoorbeeld leidinggevenden die al behoorlijk wat kilometers hebben gemaakt, als je het over de marathon hebt en zich verder willen verdiepen. Dus dat is supergaaf om op die manier ook weer dat boek te kunnen voortzetten.

Kauthar: Ja, super nice en het boek zet zichzelf ook voort via onze community. Dat vind ik ook heel mooi, hoe mensen dat oppakken en er zelf mee aan de slag gaan. En dat gebeurt ook online. Ik bedoel onze LinkedIn-pagina. Daar zit denk ik wel beetje verschil, dat jij wat meer op LinkedIn zit en ik wat meer op Instagram. Maar ik ben LinkedIn meer gaan waarderen moet ik zeggen door ons boek, want ik zie ook gewoon hoeveel moois daar gebeurt. Mocht je nog niet lid zijn van onze community page, doe dat vooral. Er gebeuren echt hele mooie dingen daar. Er worden artikelen gedeeld, maar ook actieve betrokkenheid van al onze geïnterviewden en geïnteresseerden. Dus ook daar leeft het boek voort. Een luisterboek, een leergang, hoe mensen dit zelf oppakken, individueel of via de organisatie. Zo bijzonder.

Zoë: Ja en volg ook zeker onze LinkedIn-pagina om op de hoogte te blijven van nog iets moois: deze fantastische podcast! Jullie hebben de hele 42 kilometers/minuten doorleeft met ons. Ik hoop dat het uitnodigt om ook de volgende afleveringen te gaan volgen waarvan je hoort wanneer ze online komen via onze LinkedIn-pagina; dus volg die. Die pagina wordt ook mede beheerd door Elodie Kona, die nog steeds betrokken is bij De inclusiemarathon. Dat is ontzettend fijn. Heel veel dank daarvoor, Elodie. Natuurlijk komt deze podcast ook op alle bekende podcastplatformen, dus abonneer je daar vooral op als je ook de andere afleveringen wilt horen.

Kauthar: Top! En ik heb nog één praktisch punt. Ik krijg ook wel eens via Instagram en andere social media spreekverzoeken, maar je bericht verdwijnt dan omdat het heel veel is. Dus wat is de handigste manier, Zoë, voor spreekverzoeken? Zo hebben we dat allemaal op één plek en is het niet zo verspreid.

Zoë: Oh, dat is slim. Nou ja, kijk, mevrouw Tweede Kamerlid moet natuurlijk gewoon via de Tweede Kamer gemaïld worden. En ik krijg ook vaak verzoeken via LinkedIn en soms ook via Insta en dat wil soms nog wel eens ondersneeuwen. Dus voor mij is best om gewoon te mailen, maar ook het liefst via mijn sprekersbureau en dat is Studio Stoofpot. Maar bij jou moeten ze richting de Tweede Kamer mailen, denk ik?

Kauthar: Ja, dus gewoon naar mijn Tweede Kamer e-mailadres, want dan blijft het ook in mijn mailbox en dan verzuipt het niet onder alle andere vele berichten. Dat was het denk ik. Ik hoop dat we binnen de 42 minuten zijn gebleven, maar omdat het de eerste keer is, vergeef het ons ook wel een beetje.

Zoë: Ja, precies. En het was per slot ook eigenlijk een oneindige marathon, dus zo lullen we ons er toch weer uit. (lacht) Kwestie van framing.

Kauthar: Ik heb echt heel veel zin in de volgende aflevering, nu al!

Zoë: Hele fijne dag iedereen!